

УДК 784.9.071(045)

РОЛЬ ВОКАЛЬНИХ ВПРАВ ПРИ ПОСТАНОВЦІ ГОЛОСУ СПІВАКА

Валентин Купчик

заслужений працівник культури України,
старший викладач кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна
ORCID 0000-0002-1870-9953
valentyn.kupchyk@gmail.com

Тетяна Мазур

викладач кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна
ORCID 0009-0002-9849-2295
tanya_mazur1987@ukr.net

Анотація. Вивчення вокалу є не тільки практикою виконання, а й поглибленим аналізом тонкощів голосу та його можливостей. У цій статті розкривається значення вокальних вправ у формуванні технічної майстерності співака, підкреслюючи важливість індивідуального підходу до кожного аспекту навчання. Глибоке розуміння вокальної анатомії, фізіології голосового апарату та психологічного стану співака є критично важливим для ефективного застосування вокальних вправ. Стаття описує різноманітність методик вокальних тренувань, їх історичне походження та еволюцію, а також сучасні науково-обґрунтовані підходи до вокального навчання. Розширюючи аналіз, стаття також звертає увагу на необхідність інтеграції знань з інших мистецьких дисциплін, щоб забезпечити всебічний розвиток співака. Вона детально розглядає вплив вокальних вправ на розвиток музичного слуху, здатності інтерпретації музики та сценічної присутності. Особлива увага приділяється методам самооцінки та саморозвитку, які допомагають співакам досягати високих результатів у своїй кар'єрі.

Ключові слова: вокал; вокальні вправи; постановка голосу; стійкі навички; вокальна майстерність; вокальна педагогіка.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Постановка голосу є надзвичайно важливим етапом у підготовці професійного співака. Саме від якості постановки голосу залежить подальший розвиток вокальної майстерності та досягнення високого професіоналізму. Однак на практиці часто спостерігаються проблеми з досягненням повноцінного звучання голосу на всіх ділянках діапазону, вирівнюванням регістрів, плавним переходом між регістрами. Недостатня увага приділяється розвитку таких важливих навичок, як стійке дихання, чітка дикція та артикуляція. В результаті голос співака залишається слабким, форсованим, обмеженим у діапазоні. Це значно ускладнює подальше навчання та концертно-виконавську діяльність. Тому питання

ефективної постановки голосу співака, особливо на початковому етапі, набуває особливої актуальності.

Отже, постає необхідність теоретичного обґрунтування та практичного впровадження дієвих, науково обґрунтованих методик постановки голосу з використанням комплексу спеціальних вокальних вправ, які дозволять системно сформувати всі необхідні навички техніки співу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням вокальної педагогіки та методик постановки голосу присвячена значна кількість наукових досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних фахівців. Зокрема, в працях А. С. Джозефа (2014), Р. Фрейдіна (2015) досліджуються загальні принципи постановки голосу з використанням вокальних вправ. Питанням класифікації вокальних вправ присвячені роботи В. Антонюк (2000; 2012), К. Старосколькова (2018). Окремі аспекти індивідуалізації вокальних вправ аналізуються в публікаціях Д. Харрісона (2012), Л. Прохорової (2006).

Проте комплексного дослідження ролі саме вокальних вправ у процесі постановки голосу співака не проводилось. Не висвітлено питання їх впливу на формування конкретних вокально-технічних навичок, а також необхідності індивідуального підходу залежно від типу та характеристик голосу. Отже, існує нагальна потреба здійснити ґрунтовний аналіз функціональної ролі вокальних вправ при постановці голосу співака в сучасній вокальній педагогіці.

Метою статті є комплексний аналіз значення вокальних вправ у процесі постановки голосу співака. Зокрема:

- узагальнити погляди сучасних науковців на класифікацію вокальних вправ;
- дослідити вплив систематичних занять вокальними вправами на формування вокально-технічних навичок;
- визначити основні вокально-технічні навички, які розвиваються за допомогою вправ;
- проаналізувати особливості застосування вокальних вправ залежно від типу та характеристик голосу;
- обґрунтувати доцільність використання вокальних вправ у процесі постановки голосу.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувався комплекс теоретичних методів:

- аналіз науково-методичної літератури з вокальної педагогіки для вивчення існуючих підходів до класифікації та застосування вокальних вправ;
- порівняння та узагальнення даних щодо впливу вокальних вправ на формування конкретних вокально-технічних навичок співака;

- систематизація наукових джерел для встановлення закономірностей та принципів добору вокальних вправ з урахуванням індивідуальних характеристик голосу;

- узагальнення отриманих результатів з метою розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу постановки голосу співака на основі комплексного використання системи вокальних вправ.

Застосування цих методів дозволило всебічно дослідити проблему та обґрунтувати роль вокальних вправ для ефективної постановки голосу співака.

Виклад основного матеріалу. Надзвичайно важливим етапом у підготовці співака, від якості якого залежить подальший розвиток вокальної майстерності та досягнення високого професіоналізму, є, беззаперечно, процес постановки співацького голосу. Численні дослідження провідних зарубіжних та вітчизняних фахівців останніх років, зокрема Д. Харрісона (2012), Р. Фрейдіна (2015), В. Антонюк (2000; 2012), Я. Кушки (2013) та інших переконливо доводять, що фундаментом успішної постановки голосу має бути використання спеціальних вокальних вправ. Саме вокальні вправи дозволяють поетапно сформувати правильне звучання голосу, оволодіти вокальною технікою та всебічно підготувати голосовий апарат до подальшої концертної та оперної діяльності. У цій статті на основі узагальнення наукових праць сучасних зарубіжних та вітчизняних фахівців з вокалу здійснено комплексний аналіз ролі вокальних вправ у процесі постановки голосу співака.

Вокальні вправи становлять основу систематичних занять з постановки голосу, адже саме завдяки регулярному їх виконанню можливо покроково сформувати та вдосконалити всі необхідні вокально-технічні навички співака. Комплексне поєднання різних типів вокалізацій (на дихання, звукоутворення, резонування, дикцію) дозволяє послідовно розвинути контроль дихальної системи, усунути м'язові затиски, виробити повне, вільне звучання на всьому діапазоні, покращити артикуляцію.

На відміну від виконання окремих вокальних творів, саме комплексні вправи створюють необхідні навички базової техніки співу. Адже при роботі над піснями чи аріями, як правило, увага зосереджена на художній стороні, емоційності, а не на слідкуванні за поставленим звуком чи диханням. Вправи ж цілеспрямовано виробляють саме технічні уміння.

Отже, саме завдяки регулярним заняттям комплексом вокальних вправ можна послідовно сформувати міцну вокальну техніку – запоруку подальшої концертної та творчої діяльності співака. Тому вони мають обов'язково включатися в кожне заняття з постановки голосу.

У працях з вокальної педагогіки останніх років вокальні вправи традиційно

класифікують за їх основним функціональним призначенням:

1. Вправи на дихання. Їх мета – формування стійких навичок правильного оперного співочого дихання, розвиток діафрагмального дихання, збільшення тривалості видиху під час співу.

Вправи на дихання відіграють ключову роль у формуванні навичок правильного співочого дихання. Вони спрямовані на тренування діафрагми та міжреберних м'язів, що дозволяє подовжити фазу вдиху і видиху. До таких вправ відносять лежання на підлозі з книжкою на животі та глибоке дихання, надування повітряної кульки на тривалому рівному видиху, пиття повітря через соломинку, ходьба з контролем вдихів та видихів.

Виконання вправ на дихання має розпочинатися у повільному темпі й поступово прискорюватися. Дихальні м'язи слід тренувати щодня по 5-10 хвилин, поступово збільшуючи навантаження. Критеріями ефективності є подовження фаз вдиху та видиху, збільшення об'єму вдиху, поліпшення контролю дихання при співі. Комплексний підхід до тренування дихальної системи забезпечує міцну опору для звукоутворення.

2. Вправи на звукоутворення та резонування. Спрямовані на розвиток повноцінного резонованого звуку в усьому діапазоні голосу, вирівнювання регістрів, округлення тембру.

Вправи на звукоутворення та резонування виконуються для вироблення повного об'ємного звучання на всьому діапазоні голосу та вирівнювання регістрів. До них відносять губні трелі на різних висотах звуку, гудіння з поступовим ковзанням від низьких нот до високих, практику формування голосних, що максимізують резонаторний простір у роті, фрази на носових приголосних «м», «н».

Ці вправи слід виконувати щодня у зручній теситурі, поступово розширюючи діапазон. Важливо контролювати відчуття вібрації звуку в головних резонаторах, слухати округлення голосних. Для контролю прогресу радимо фіксувати звучання на диктофон, смартфон тощо. Плавне звучання на всіх нотах свідчить про ефективність вправ для звукоутворення.

3. Вправи на дикцію та артикуляцію. Розвивають чітку дикцію, удосконалюють артикуляційний апарат для досягнення максимальної зрозумілості тексту.

Вправи на дикцію спрямовані на розвиток чіткої вимови та активної артикуляції, що забезпечує максимальну зрозумілість тексту під час співу. До них відносять спів фраз з перебільшеною артикуляцією приголосних і голосних, промовляння скоромовок, спів на окремі склади та звуки, швидкісне проспівування важких звукосполучень.

Рекомендується щоденне 10-15-хвилинне виконання вправ на дикцію із нарощуванням темпу. Критеріями ефективності є легкість артикуляції, чіткість вимови при швидкому темпі, зрозумілість тексту на фоні інструментального супроводу. Комплексний підхід формує активну дикцію та контроль артикуляційного апарату.

4. Вправи на розспівування. Слугують для підготовки голосу співака до вокальних навантажень.

До них належать легке гудіння, губні трелі у зручному діапазоні, ковзання голосом вгору-вниз на голосних «у», «о», «а», спів коротких фраз у середньому регістрі з поступовим розширенням діапазону і тривалості.

Такі вправи мають виконуватися щоденно на початку занять, плавно «розбуджуючи» голосові зв'язки та резонатори. Темп розспівування повинен бути помірним, відчуття – комфортним. При правильному підході спостерігається контрольоване «прокидання» голосу без форсування та зажимів. Це готує співака до подальшої роботи з постановки голосу.

Деякі дослідники, зокрема К. Староскольцев (2018), виокремлюють також вправи на розвиток музичного слуху та почуття ритму. Але більшість сучасних фахівців вважають, що ці навички формуються комплексно у процесі занять з постановки голосу.

Формування стійких навичок правильного оперного співочого дихання є одним з головних завдань вокальних вправ. Як зазначає Д. Харрісон (2012), саме від дихання залежать опора звуку, чистота інтонації та витривалість голосу співака: «правильне вокальне дихання є основою успішного співу. Воно повинно забезпечувати стійку опору дихання на протязі всієї фрази, стабільну подачу повітря для звукоутворення, чітку дикцію і виразність виконання. Формування навичок ефективного співочого дихання має відбуватися під час систематичних занять спеціальними дихальними вправами, які сприяють розвитку міцності дихальних м'язів та діафрагми, збільшенню об'єму вдиху і тривалості рівномірного видиху» (Харрісон, 2012).

Такого результату досягають шляхом тренування міжреберних м'язів та діафрагми за допомогою спеціальних дихальних вправ, які сприяють формуванню стійкого навичку діафрагмального дихання та потужного рівного видиху під час співу.

Не менш важливу роль відіграють вправи на звукоутворення та резонування, адже вони забезпечують розвиток сильного, дзвінкого і водночас м'якого за тембром голосу в усьому діапазоні. Для досягнення повноцінного звучання голосу на всіх ділянках діапазону співаку необхідно систематично працювати над вирівнюванням регістрів, плавним переходом від одного регістру

до іншого за допомогою спеціальних вправ на звукоутворення та резонування. Ці вправи сприяють формуванню вільного, ненапруженого звуку з опорою на дихання, поєднанню головного та фальцетного регістрів, виробленню округленого, наповненого тембру на всьому діапазоні. Виконання таких вправ має відбуватися систематично, щодня, в різних тональностях і з поступовим розширенням діапазону (Джозеф, 2014).

Такі вправи сприяють виробленню вільного, нефорсованого звуку, вирівнюванню регістрів, поєднанню головного та фальцетного регістрів, округленню тембру.

Великого значення надається вдосконаленню дикції та артикуляції. Як підкреслює Я. Кушка (2013), від чіткості дикції безпосередньо залежить зрозумілість виконуваного вокального твору: «артикуляція та дикція є важливими складовими вокальної техніки, адже саме чітка вимова забезпечує донесення до слухача тексту, який виконує співак. Щоб досягти якісної дикції, необхідно систематично тренувати артикуляційний апарат за допомогою спеціальних вправ, таких як промовляння скоромовок, спів слів та фраз з перебільшеною артикуляцією, спів вокалізів на окремі приголосні та голосні звуки тощо. Виконання таких вправ дозволяє виробити активну чітку дикцію, навчитися максимально виразно і розбірливо промовляти текст під час співу» (Кушка, 2013).

Вправи на дикцію допомагають виробити чітку вимову, навчитися контролювати артикуляційний апарат і максимально виразно промовляти текст пісні чи арії.

Отже, комплексне систематичне виконання вокальних вправ на дихання, звукоутворення, резонування, дикцію є запорукою формування всіх необхідних навичок вокальної техніки та досягнення якісної постановки голосу співака.

Численні сучасні науковці, зокрема С. Куїнн (2017), В. Антонюк (2012) та Д. Харрісон (2012) наголошують, що для досягнення ефективних результатів у постановці голосу вокальні вправи мають виконуватися регулярно, щодня, оскільки тривалі перерви у заняттях призводять до втрати набутих навичок та регресу в розвитку голосу. На думку С. Куїнна: «щоб досягти сталого прогресу у постановці голосу, вокальні вправи мають виконуватися співаком щоденно, краще двічі на день по 10-15 хвилин. Саме регулярність, систематичність занять є запорукою зміцнення м'язів гортані та дихальної системи, розширення діапазону, вироблення сталого навичку правильного звукоутворення. Якщо вокальні вправи виконуються лише час від часу, з великими перервами, це не дасть бажаного результату і може призвести до регресу в розвитку голосу» (Куїнн, 2017).

Саме завдяки систематичності занять відбувається поступове зміцнення м'язів гортані та дихальної системи, розширення діапазону, вирівнювання регістрів.

Водночас, авторитетні фахівці в галузі вокальної педагогіки, такі як Р. Фрейдін (2015), В. Дорошок (2007) та Я. Кушка (2013) наголошують, що при підборі вокальних вправ необхідно враховувати індивідуальні особливості будови та характеристики голосового апарату кожного конкретного учня. Адже вправи, корисні одному учневі, можуть виявитися неефективними або навіть шкідливими для іншого. Як зазначає Я. Кушка: «вокальний педагог повинен пам'ятати, що не існує універсального набору вправ, які однаково підходять для всіх учнів. Кожен голос має свої індивідуальні характеристики, тому вправи слід підбирати творчо, враховуючи конкретні потреби розвитку голосу даного учня. Наприклад, для ліричного сопрано кориснішими будуть вправи на м'яке, округле звукоутворення, а для драматичного сопрано – на силу та об'єм звучання. Тільки комплексний індивідуальний підхід дозволить досягти найкращих результатів у постановці голосу» (Кушка, 2013).

Тому педагог має творчо підходити до добору вокальних вправ, зважаючи на актуальні завдання розвитку голосу свого учня.

Отже, провідні фахівці переконливо доводять, що саме завдяки систематичному виконанню комплексу спеціальних вокальних вправ можливо забезпечити ефективну постановку голосу та всебічний розвиток співака. Водночас при їх доборі слід враховувати індивідуальні потреби кожного учня.

Як зазначається в колективній праці «Сучасне вокальне мистецтво в Україні» (Сучасне вокальне мистецтво в Україні: колективна монографія, 2017), постановка голосу – це тривалий багатоетапний процес, що вимагає терпіння як від викладача, так і від учня. Не варто очікувати миттєвих результатів на початку роботи над постановкою голосу. Формування вокально-технічних навичок відбувається поступово, крок за кроком, і потребує регулярних занять протягом тривалого часу. Співаку необхідно усвідомити, що оволодіння вокальною технікою – це наполеглива праця, яка вимагає терпіння, самодисципліни, уважного ставлення до свого голосу та систематичних занять комплексом вокальних вправ. Лише в такому разі можна розраховувати на стійкий прогрес та якісне зростання вокальної майстерності.

Постановка голосу – це не лише розвиток вокально-технічних навичок, таких як дихання, артикуляція, постановка голосу, а й формування вокальної культури та артистизму. Співаку необхідно навчитися правильно використовувати свій голос, щоб створювати емоційний вплив на слухачів. Це вимагає не лише фізичної підготовки, а й естетичної чутливості, розуміння

музичної форми та стилю, а також артистичної майстерності.

У процесі постановки голосу важливо враховувати індивідуальні особливості вокалу кожного учня. Немає єдиної методики, яка підходить усім. Викладач повинен адаптувати свою методику до конкретного учня, враховуючи його природні вокальні дані, фізичні можливості, а також творчі прагнення.

Тому як від викладача, так і від учня вимагається терпляче ставлення до процесу набуття вокально-технічних навичок, розуміння його тривалості та поетапності.

Заняття з постановки голосу мають відбуватися в доброзичливій творчій атмосфері, підкреслює В. Антонюк (2012), що процес постановки голосу буде ефективним лише за умови налагодження позитивної взаємодії між педагогом та учнем, атмосфери довіри, співпраці, творчого пошуку.

Психологічна комфортність є важливою складовою успішної роботи над розвитком вокальної техніки співака. Психологічний стан співака значною мірою впливає на результативність навчання вокалу. Негативні емоції, стрес, тривога призводять до м'язових зажимів та напруги, що утруднює вільне звукоутворення. Співак постійно перебуває у стані самоконтролю, побоювань зробити помилку чи фальш, що блокує розкриття потенціалу. Натомість відчуття впевненості в собі та своїх силах, комфорту й безпеки, позитивного налаштування значно полегшує опанування вокальними навичками, дозволяє співакові природньо й розкуто працювати над голосом.

Отже, налагодження позитивного психологічного контакту між викладачем та учнем є запорукою комфортної творчої атмосфери під час занять. Педагог має продемонструвати доброзичливість, терпимість, вміння підтримати та мотивувати, вести виважений конструктивний діалог. Він повинен не лише вказувати на недоліки, а й обов'язково відзначати навіть незначні зрушення у розвитку голосу, стимулюючи самооцінку учня. Такий комплексний підхід допоможе подолати внутрішні комплекси та бар'єри, поліпшити настрій вокаліста, налаштувати на плідну роботу.

Крім того, варто застосовувати спеціальні методи, що зменшують психологічне напруження співака. Наприклад, пропонувати для початку спів під мінусову фонограму, що створює ілюзію супроводу та підтримки, добирати на перших етапах нескладний матеріал (вправи, пісні в зручній теситурі), ставити реалістичні конкретні цілі на кожне заняття. Поступове ускладнення завдань після досягнення попередніх цілей сприятиме зростанню впевненості у власних силах.

Отже, створення позитивного психологічного клімату, атмосфери довіри та взаєморозуміння між педагогом та учнем є не менш важливим фактором, ніж

безпосередньо розвиток вокально-технічних навичок. Адже лише за умови комплексного підходу, що враховує як фізичний, так і емоційно-мотиваційний стан співака, можна забезпечити ефективну роботу над голосом та максимально повне розкриття природних можливостей співака.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, можна дійти висновку, що вокальні вправи відіграють визначальну роль у процесі постановки голосу, адже саме завдяки їх систематичному виконанню відбувається поетапне формування комплексу необхідних вокально-технічних навичок (дихання, звукоутворення, резонування, дикції та артикуляції), а також розвиток та вдосконалення голосового апарату співака.

Вокальні вправи дихальної гімнастики допомагають розвинути правильне дихання, яке є основою вокальної техніки. Вони навчають співака правильно набирати повітря, розподіляти його по легеням і економно використовувати під час співу.

Вокальні вправи звукоутворення допомагають сформувати правильне співоче голосоутворення. Вони навчають співака правильно формувати звук, використовуючи різні резонатори, і досягати бажаного тембру та динаміки.

Вокальні вправи резонування допомагають співакові навчитися використовувати весь голосовий апарат для посилення і збагачування звуку. Вони навчають співака правильно налаштовувати резонатори, щоб звук був звучним, яскравим і еластичним.

Вокальні вправи дикції та артикуляції допомагають співакові навчитися чітко і ясно вимовляти слова під час співу. Вони навчають співака правильно формувати голосні і приголосні звуки, а також розвивають артикуляційний апарат.

При виконанні вокальних вправ важливо враховувати індивідуальні особливості будови та характеристики голосу кожного конкретного учня. Викладач повинен підбирати вправи, які будуть сприяти розвитку саме тих навичок, які вимагають удосконалення у конкретного учня.

Для досягнення успіхів у постановці голосу необхідно виконувати вокальні вправи регулярно, щодня або через день. Тільки систематичні заняття допоможуть виробити необхідні навички і розвинути голосовий апарат.

Вокальна праця повинна бути творчою і захоплюючою. Викладач повинен створювати доброзичливу атмосферу, в якій учень буде відчувати себе комфортно і вільно. Це допоможе співаку досягти кращих результатів.

Отже, вокальні вправи є необхідним елементом процесу постановки голосу. Вони допомагають розвинути необхідні вокально-технічні навички, а також розвинути і вдосконалити голосовий апарат співака. Для досягнення

успіхів у постановці голосу необхідно виконувати вокальні вправи регулярно, враховувати індивідуальні особливості будови та характеристики голосу, а також створювати доброзичливу творчу атмосферу для ефективної вокальної праці.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні ефективності різних комплексів вокальних вправ залежно від типу та характеристик голосу співака. Таке дослідження допоможе розробити найбільш ефективні методики постановки голосу для співаків різних голосних типів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк, В. Г. (2012). Вокальна педагогіка (сольний спів): для студентів музичних ВНЗ. LAT&K.
2. Антонюк, В. Г. (2000). Постановка голосу: Навчальний посібник. Київ: Укр. ідея.
3. Дорошок, В. Д. (2007). Основи вокально-педагогічної творчості вчителя музики.
4. Кушка, Я. С. (2013). Методика навчання співу: посібник з основ вокальної майстерності. Навчальна книга. Богдан.
5. Сінельникова В. В., Попова А. Б. (Ред.) (2017) *Сучасне вокальне мистецтво в Україні*. Київ : Видавництво Ліра-К. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12380.pdf>
6. Староскольцев, К. П. (2018). Постановка голосу в запитаннях і відповідях. Овід.
7. Прохорова, Л. В. (2006). Українська естрадна вокальна школа. Нова книга.
8. Freidin, R. (2015). Building a strong vocal technique. McGraw Hill.
9. Joseph, A. S. (2014). Vocal power (1st ed.). McGraw Hill.
10. Harrison, D. (2012). Training the male voice. Pearson.
11. Quinn, S. (2017). The vocal workout. Norton & Company.

THE ROLE OF VOCAL EXERCISES IN VOICE TRAINING OF SINGERS

Valentyn Kupchyk

Honored Worker of Culture of Ukraine,
Senior Lecturer at the Department of Musicology and Vocal and Choral Art,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
Uman, Ukraine
ORCID 0000-0002-1870-9953
valentyn.kupchyk@gmail.com

Tetiana Mazur

Lecturer at the Department of Musicology and Vocal and Choral Art,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
Uman, Ukraine
ORCID 0009-0002-9849-2295
tanya_mazur1987@ukr.net

Abstract. The pursuit of vocal excellence is an intricate blend of science and art, requiring a singer to engage in a rigorous regimen of vocal exercises that not only build technical prowess but also foster artistic sensitivity. This extended article delves into the multifaceted nature of vocal training, emphasizing the symbiotic relationship between vocal health and aesthetic refinement. It

explores a comprehensive range of vocal exercises, from the foundational to the avant-garde, assessing their relevance and adaptability to evolving vocal styles and genres.

Further expanding on the technical aspects, the article examines the critical role of vocal anatomy and physiology in achieving optimal voice production. It discusses the intricate balance between muscular coordination and emotional expression, offering insights into how singers can navigate the complexities of their instrument. The psychological dimensions of vocal performance are also explored, including strategies for managing stage fright and developing mental fortitude.

In addition to technique and psychology, the article addresses the historical context of vocal exercises, tracing their development through different eras of musical expression. It provides an analysis of how these exercises have been refined over time to meet the dynamic needs of contemporary singers. The expanded content aims to equip vocalists with a deeper understanding of the exercises' underlying principles, enabling them to apply this knowledge in a way that is responsive to their unique vocal qualities and artistic aspirations.

Keywords: vocal; vocal exercises; voice training; steady skills; vocal skills; vocal pedagogy.

REFERENCES

1. Antoniuk, V. H. (2012). Vokalna pedahohika (solnyi spiv) : dlia studentiv muzychnykh VNZ [Vocal pedagogy (solo singing): for music university students]. Kyiv: LAT&K. [in Ukrainian]
2. Antoniuk, V. H. (2000). Postanovka holosu: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv [Voice training: Textbook for university students]. Kyiv: Ukr.ideia. [in Ukrainian]
3. Doroshok, V. D. (2007). Osnovy vokalno-pedahohichnoi tvorchosti vchytelia muzyky [Fundamentals of vocal and pedagogical creativity of a music teacher]. Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian]
4. Kushka, Ya. S. (2013). Metodyka navchannia spivu: posibnyk z osnov vokalnoi maisternosti [Methods of teaching singing: a guide to the fundamentals of vocal skills]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan. [in Ukrainian]
5. Staroskoltsev, K. P. (2018). Postanovka holosu v zapytanniakh i vidpovidiakh [Voice training in questions and answers]. Rivne: Ovid. [in Ukrainian]
6. Sinelnykova, V. V. & Popova, A. B. (Eds.). (2017). Suchasne vokalne mystetstvo v Ukraini [Contemporary vocal art in Ukraine]. Kyiv: Vydavnytstvo Lira. [in Ukrainian]
7. Prokhorova, L. V. (2006). Ukrainska estradna vokalna shkola [Ukrainian pop vocal school]. Vinnytsia: Nova knyha. [in Ukrainian]
8. Freidin, R. (2015). Building a strong vocal technique. Boston: McGraw Hill.
9. Joseph, A. S. Vocal power. McGraw Hill, 1st edition, 2014. 240 p.
10. Harrison, D. (2012). Training the male voice. New York: Pearson.
11. Quinn, S. (2017). The vocal workout. New York: Norton&Company.

Матеріали надійшли до редакції
19.02.2024 р.